

**КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО
АДМІНІСТРУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ
БІЗНЕСОМ**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри _____,
від "28" серпня 2020 р.

В.о. зав. кафедри _____
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

**ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТА І МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЇХ ВИКОНАННЯ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ТА
БІЗНЕСУ**

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування; 07 Управління та адміністрування; 28 Публічне управління та адміністрування
Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування ; 071 Облік і оподаткування; 072 Фінанси, банківська справа та страхування;

освітній ступінь: бакалавр

Укладач:

Бобко Л.О. доцент, кандидат педагогічних наук,
доцент

ЛЬВІВ 2020

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Самостійна робота студента (СРС) є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних завдань.

Метою СРС є забезпечення засвоєння у повному обсязі навчальної програми шляхом свідомого закріплення, поглиблення і систематизації набутих теоретичних знань, а також опанування навичок роботи з навчальною і науково методичною літературою, вміння вільно орієнтуватися в інформаційному просторі

Формування компетентностей із навчальної дисципліни здійснюється під час аудиторних занять, але для закріплення знань та розвитку компетентностей необхідна самостійна робота з боку студента.

Самостійна робота студента може бути ефективною за наявності контролю з боку викладача. Зворотний зв'язок дозволяє своєчасно отримати інформацію про ступінь засвоєння студентами програмного матеріалу, допомагає отримати додатковий матеріал, який характеризує індивідуальні властивості кожного студента, що позитивно впливає на об'єктивність підсумкової оцінки знань студентів.

Під час вивчення навчальної дисципліни «Соціальна відповідальність держави та бізнесу» виокремлюємо такі види самостійного навчання : слухання лекцій, участь у семінарських заняттях, відпрацювання тем лекцій та семінарських занять, підготовка рефератів, робота з літературою тощо. Кожен із зазначених видів потребує наполегливої самостійної праці.

Для оволодіння навчальним матеріалом пропонуємо різноманітні методи самостійної роботи з книгою, складання плану прочитаного.

План - короткий, логічно побудований перелік запитань, який розкриває зміст прочитаного. Щоб скласти план, необхідно виділити головні думки, встановити зв'язки, співвідношення між ними, чітко і коротко сформулювати висновки.

Складання тез.

Тези (гр. *thesis* - положення, твердження):

1) положення, висловлені в книзі, доповіді, статті, виписані своїми словами і розміщені в логічній послідовності.

2) коротко сформульовані положення (ідеї) доповіді, статті, лекції тощо.

Тези виражають сутність, але не наводять фактів і прикладів. Окремі тези можуть бути виписані у вигляді цитат. Вміло складені тези впливають одна з одною. Щоб не ускладнювати у майбутньому пошук за своїми записами потрібних місць у першоджерелі, корисно у контексті, при складанні плану тез давати посилання на сторінки оригіналу. Бажаним завершенням тез є власні висновки студента.

Конспектування - це стислий письмовий виклад прочитаного матеріалу, лекції, статті. Конспект містить приклади, доведення, аргументи, власні думки тощо. Не слід використовувати як конспект ксерокопії сторінок першоджерел. Такий підхід не сприяє глибокому засвоєнню навчального матеріалу, розвитку критичного мислення, формуванню власної точки зору. Тому рекомендуємо при використанні ксерокопій відводити широкі поля, на яких висловлювати своє ставлення до опрацьованих матеріалів за допомогою коротких коментарів, знаків "?", "!", підкреслювань різним кольором тощо.

Конспектування є процесом розумового переосмислення і письмової фіксації прочитаного тексту. Внаслідок конспектування з'являється запис, який допомагає його автору негайно чи через деякий час з необхідною швидкістю відтворити отриману раніше інформацію. До конспектування слід приступати лише після загального ознайомлення зі змістом першоджерела, засвоєння зв'язку між основними думками, положеннями, головною ідеєю наукової роботи..

Виписування незрозумілих слів з наступним поясненням їх значення.

Працюючи над науковою літературою та з Інтернет-ресурсами, іноді вперше зустрічається з термінами, значення яких йому невідоме. Корисно спочатку виписувати ці слова, а потім за

довідковою літературою уточнювати їх зміст і робити відповідний запис. Така робота позитивно впливає на поліпшення культури мови, збагачення лексичного запасу та оволодіння науковою термінологією.

Реферування - це письмовий огляд наукових та інших джерел з обраної теми або стислий виклад у письмовому вигляді змісту наукової праці. Слід звернути увагу, що у рефераті необхідно не лише висвітлити необхідну наукову інформацію, а й продемонструвати своє ставлення до неї. Реферат має засвідчити ерудицію дослідника, його вміння самостійно аналізувати, класифікувати та узагальнювати. Реферат може містити аналіз і критику відповідних теорій, тобто реферат - це самостійна творча робота студента, що засвідчує його знання з певної теми, розуміння основних підходів до вирішення конкретної проблеми, а також відображає власні погляди майбутнього фахівця та демонструє його вміння аналізувати і осмислювати явища і процеси на основі теоретичних знань.

Процес підготовки реферату складається з таких етапів:

1. Вибір теми.
2. Вивчення спеціальної літератури за темою реферату.
3. Складання плану.
4. Добір і вивчення додаткових джерел та інформації з обраної теми.
5. Добір практичного та статистичного матеріалу.
6. Опрацювання зібраного матеріалу.
7. Безпосереднє написання тексту реферату.
8. Формулювання висновків.
9. Оформлення реферату і списку джерел інформації.
10. Самокритична оцінка змісту і виправлення помилок.
11. Підготовка тез або доповіді до захисту реферату.
12. Захист реферату (під час семінарського заняття, на студентській конференції та ін.).

Тему реферату студент вибирає у відповідності до рекомендацій викладача або ж самостійно, відповідно до власного рівня підготовленості та здібностей, а також, беручи до уваги, перспективу подальшого використання реферату для написання курсових та підсумкових робіт. Вибір теми реферату студент повинен узгоджувати з викладачем.

Орієнтовна структура реферату має такий вигляд:

Титульна сторінка.

План.

Вступ.

Основна частина, складається з розділів, пунктів та підпунктів.

Висновки.

Список використаних джерел.

Додатки (за необхідністю).

У вступі обґрунтовуються актуальність теми, її особливості, значущість з огляду на потреби суспільства та розвиток конкретної галузі науки або практичної діяльності. В основній частині здійснюється огляд основних теоретичних та експериментальних досліджень з теми, зазначається хто з учених вивчав дану проблему, які ідеї висловлював. Визначаються сутність проблеми, основні чинники, що зумовлюють розвиток явища або процесу, що вивчається, наводиться перелік основних змістовних аспектів проблеми, які розглядалися вченими. Визначаються недостатньо досліджені питання, з'ясовуються причини їх слабого висвітлення. Потім здійснюється поглиблений аналіз сучасного стану процесу або явища, тлумачення основних поглядів і позицій щодо проблеми, висвітлюються власні судження та думки відносно перспектив розвитку проблеми. У висновках надаються узагальнені ідеї, думки, оцінки, пропозиції автора. До списку використаних джерел включають публікації, звертаючи особливу увагу на публікації останніх 5-10 років. Інтернет-ресурси і роботи останнього року. Позитивним слід вважати звернення студента до публікацій науковців навчального закладу і провідної кафедри. У додатках, за необхідності, наводяться формули, таблиці, схеми, якщо вони суттєво полегшують розуміння роботи.

Оцінюють реферат, спираючись на такі критерії:

1. Відповідність темі змісту реферату.
2. Глибина і повнота розкриття теми.
3. Логіка викладення матеріалу.
4. Термінологічна чіткість.
5. Рівень навичок самостійної роботи з науковою літературою та вміння її критично аналізувати.
6. Власне бачення проблеми автором, самостійний, творчий характер роботи.
7. Правильне оформлення реферату і списку використаних джерел.
8. Якщо реферат є основою усного повідомлення, то слід урахувати уміння автора відібрати найсуттєвіший матеріал для короткого виступу.
9. Якість презентації результатів реферативного дослідження.
10. Робота з "ключовими" словами.

Аналіз тексту і визначення його головних (ключових) слів - цінна форма самостійної роботи з книгою, яка вчить аналізу і критичному осмисленню прочитаного. Головним (ключовим) називають слово або стійке словосполучення з тексту, яке з погляду інформаційного пошуку несе смислове навантаження. Сукупність головних слів повинна відображати поза контекстом основний зміст наукової праці. Ключові слова подають у називному відмінку. Вони можуть складати основу професійного термінологічного словника, ведення якого бажане для студента з метою оволодіння науковою термінологією.

РОЗДІЛ 2. ГРАФІК ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

№ розділу, теми	Назва розділу, теми	Кількість годин СРС	Форма контролю	Термін виконання СРС
Тема 1.	Соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку.	3	ПМК, залік	4 семестр
Тема 2.	Соціальна відповідальність людини та держави	3	ПМК, залік	4 семестр
Тема 3.	Корпоративна соціальна відповідальність: організаційно-правове забезпечення	3	ПМК, залік	4 семестр
Тема 4.	Соціальна відповідальність в системі стратегічного управління організацією	3	ПМК, залік	4 семестр
Тема 5.	Соціальна відповідальність у сфері формування та розвитку персоналу	3	ПМК, залік	4 семестр
Тема 6.	Соціальна відповідальність у сфері компенсаційної політики	3	ПМК, залік	4 семестр
Тема 7.	Соціальна відповідальність у сфері кадрової безпеки	3	ПМК, залік	4 семестр
Тема 8.	Корпоративна культура соціально відповідальної організації	3	ПМК, залік	4 семестр
Тема 9.	Соціальна відповідальна взаємодія бізнесу із зовнішніми заінтересованими сторонами	3	ПМК, залік	4 семестр
Тема 10.	Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності, соціальна звітність та аудит	3	ПМК, залік	4 семестр
Тема 11.	Соціальна відповідальність у сфері зайнятості	3	ПМК, залік	4 семестр
Тема 12.	Соціальне інвестування	3	ПМК, залік	4 семестр
Тема 13.	Екологічний напрям соціальної відповідальності	3	ПМК, залік	4 семестр
Тема 14.	Соціальне партнерство як інститут формування та розвитку соціальної відповідальності	3	ПМК, залік	4 семестр
Тема 15.	Ефективність соціальної відповідальності	3	ПМК, залік	4 семестр
Тема 16.	Стратегічні напрямки розвитку соціальної відповідальності в Україні	3	ПМК, залік	4 семестр
Разом годин самостійної роботи студента		48		

РОЗДІЛ 3. ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА І МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЇЇ ВИКОНАННЯ

Тема № 1. Соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягають сутність і значення соціальної відповідальності?
2. Назвіть і охарактеризуйте форми вияву соціальної відповідальності на різних рівнях.
3. Чим відрізняються види та моделі соціальної відповідальності?
4. Охарактеризуйте ступені розвитку соціальної відповідальності. Наведіть приклади.
5. Чому в постіндустріальному суспільстві соціальна відповідальність стає необхідним засобом збалансування людського, економічного, соціального та екологічного розвитку?

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ, реферат.

1. Наукові підходи до визначення сутності соціальної відповідальності.
2. Соціальна відповідальність у системі сталого розвитку.
3. Суб'єкти та ступені соціальної відповідальності
4. Види і моделі соціальної відповідальності
5. Соціальна відповідальність як засіб збалансування людського, економічного, соціального та економічного розвитку

Виконайте завдання:

Завдання 1. Поміркуйте і сформулюйте відповіді на запитання. До якого типу суспільства належить сучасна Україна? На яку систему цінностей спирається українська влада і вітчизняний бізнес? Наведіть кілька прикладів.

Завдання 2. Уявіть ситуацію, що компанія А додержується чинних екологічних норм щодо концентрації шкідливих речовин у викидах виробництва. Але фахівці цієї компанії знають, як за допомогою чималих інвестицій можна було б зменшити цю концентрацію. Якими будуть дії компанії за індустріальних і за постіндустріальних умов? Обґрунтуйте відповідь.

Рекомендована література:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Саєнсус М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Корпоративна соціальна відповідальність: підручник/ О. Гирик, О.Денис, О. Дубовик, І. Жеребило, А. Зінченко, Н. Реверчук, М. Саприкіна, Р. Семів, З. Скринник, К. Телюк; за заг.ред. д-ра екон.наук, проф. Т.С. Смовженко, д-ра екон.наук, проф.А.Я. Кузнєцової. — К.: УБС НБУ, 2009. 214с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [library.cibs.ubs.edu.ua > CGI-BIN > cgiirbis_64 > S21STR=Корпорат..](http://library.cibs.ubs.edu.ua/CGI-BIN/cgiirbis_64/S21STR=Корпорат..)
4. Корпоративная социальная ответственность: учебник и практикум для академического бакалавриата / под общ. ред. В.Я. Горфинкеля, Н.В. Родионовой. – М.: издательство Юрайт, 2019. – 438 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://urait.ru/bcode/445022>
1. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций. Утверждена резолюцией 55/2 Генеральной Ассамблеи от 8 сентября 2000 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436 — IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
6. Зелена книга ЄС «Популяризація європейських засад корпоративної соціальної

- відповідальності» (EU Green Paper «Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility», 2005); [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_01_9
7. Конвенція ЄЕК ООН «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з екологічних питань (Орхуська конвенція); [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015
8. Гнибіденко І.Ф., Колот А.М., Новікова О.Ф. та ін., За ред.І.Ф. Гнибіденка, А.М.Колота, В.В.Рогового. «Соціальна безпека: теорія та українська практика» Монографія / — К.: КНЕУ,2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/scientific_schools/ustv/ustv_praci/ustv_prazi/sbttup/
9. Глобальна ініціатива відповідального лідерства (Global Responsible Leadership Initiative — GRLI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://grli.org/>
2. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>
10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>
11. Центр корпоративної соціальної відповідальності Вищої школи менеджмента СПбГУ. <https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>
12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) <https://www.eldis.org/organisation/A7567>
13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net
14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bcccc.net/>
15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org
16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org
17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org
18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sa-intl.org>

Тема № 2. Соціальна відповідальність людини та держави

Питання для самоперевірки:

1. Розкрийте сутність поняття «консолідована соціальна відповідальність».
2. Охарактеризуйте основні елементи соціальної відповідальності людини.
3. Як вони виявляються зокрема у вашому житті?
4. Визначте основні завдання діяльності громадських організацій. Хто і для чого їх створює в Україні? Які з них діють у вашому університеті?
5. Наведіть приклади соціально відповідальної діяльності громадських організацій.
6. Чи всі ініціативи громадських організацій свідчать про найвищий ступінь їхньої соціальної відповідальності? Обґрунтовуючи відповідь, наведіть приклади.
7. Які ознаки соціальної держави мають бути притаманні Україні? У чому ви вбачаєте свою особисту роль у їх формуванні?

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ, реферат.

1. Соціально відповідальна взаємодія держави, бізнесу та інститутів громадянського суспільства.
2. Сутність і складники соціальної відповідальності людини, її значення в забезпеченні стійкої позитивної динаміки.
3. Розвиток соціальної відповідальності інститутів громадянського суспільства
4. Соціальна держава як провідний суб'єкт соціальної відповідальності

Виконайте завдання:

Завдання 1. На прикладі будь-якої громадської організації проаналізуйте її діяльність за основними формами соціальної відповідальності. Визначте за кожною з форм (за 10-баловою шкалою), наскільки громадська організація є соціально відповідальною. Результати дослідження запишіть у таблицю:

Форми відповідальності	Форми вияву / Заходи, що їх реалізує громадська організація	Балова оцінка (від 0 до 10)
Юридична		
Моральна		
Політична		
Громадянська		
Професійна		
Екологічна		

Після визначення балової оцінки подайте результати графічно за допомогою пелюсткової діаграми та поміркуйте, які ще заходи може реалізовувати громадська організація для підвищення ступеня розвитку соціальної відповідальності? Які з цих заходів найбільш актуальні за сучасних умов? Обґрунтуйте відповідь.

Завдання 2. Використовуючи інформацію, подану на рис. 2.2 лекції, охарактеризуйте свою відповідальність як студента вишу за основними складовими. Яким є ваш ступінь відповідальності за кожною з цих складових (базовим, високим чи найвищим)? Обґрунтуйте свою відповідь. Які чинники знижують ступінь вашої відповідальності?

Рекомендована література :

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Саєнсус М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Корпоративна соціальна відповідальність: підручник/ О. Гирик, О.Денис, О. Дубовик, І. Жеребило, А. Зінченко, Н. Реверчук, М. Саприкіна, Р. Семів, З. Скринник, К. Телюк; за заг.ред. д-ра екон.наук, проф. Т.С. Смовженко, д-ра екон.наук, проф.А.Я. Кузнєцової. — К.: УБС НБУ, 2009. 214с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [library.cibs.ubs.edu.ua > CGI-BIN > cgibirbis_64 > S21STR=Корпорат.](http://library.cibs.ubs.edu.ua/CGI-BIN/>cgibirbis_64/S21STR=Корпорат.)
4. Корпоративная социальная ответственность: учебник и практикум для академического бакалавриата / под общ. ред. В.Я. Горфинкеля, Н.В. Родионовой. – М.: издательство Юрайт, 2019. – 438 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://urait.ru/bcode/445022>
1. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций. Утверждена резолюцией 55/2 Генеральной Ассамблеи от 8 сентября 2000 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436 — IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
6. Зелена книга ЄС «Популяризація європейських засад корпоративної соціальної відповідальності» (EU Green Paper «Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility», 2005); [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_01_9
7. Конвенція ЄК ООН «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з екологічних питань (Орхуська конвенція); [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015
8. Гнибіденко І.Ф., Колот А.М., Новікова О.Ф. та ін., За ред.І.Ф. Гнибіденка, А.М.Колота, В.В.Рогового. «Соціальна безпека: теорія та українська практика» Монографія / — К.: КНЕУ,2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/scientific_schools/ustv/ustv_praci/ustv_prazi/sbttup/

9. Глобальная инициатива ответственного лидерства (Global Responsible Leadership Initiative — GRLI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://grli.org/>
2. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>
10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>
11. Центр корпоративної соціальної відповідальності Вищої школи менеджмента СПбГУ. <https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>
12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) <https://www.eldis.org/organisation/A7567>
13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net
14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bcccc.net/>
15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org
16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org
17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org
18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sai-intl.org>

Тема № 3. Корпоративна соціальна відповідальність: організаційно-правове забезпечення

Питання для самоперевірки:

1. Що таке корпоративна соціальна відповідальність? Яке її значення для розвитку підприємства і суспільства загалом?
2. Визначте основні напрями корпоративної соціальної відповідальності.
3. У чому полягає вищий орієнтир соціальної відповідальності бізнесу?
4. Опишіть міжнародну практику інституціонального забезпечення соціальної відповідальності.
5. Окресліть головні сучасні проблеми та перспективи розвитку інституціонального забезпечення соціальної відповідальності в Україні.
6. Розкрийте сутність інструментів імплементації КСВ у систему управління організацією.
7. Охарактеризуйте організаційну структуру управління КСВ міжнародних компаній. Наведіть приклади структурних підрозділів з розвитку сфери КСВ у них.
8. Охарактеризуйте організаційну структуру управління КСВ провідних українських організацій.
9. Визначте сутність кваліфікації та вимоги до рівнів і ступенів вищої освіти менеджера з КСВ.
10. Охарактеризуйте складові компетентності менеджера з КСВ. У чому полягають його корпоративні (стратегічні та соціально-особистісні) та професійні (функціональні і рольові) компетенції?

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ, реферат.

1. Сутність і значення корпоративної соціальної відповідальності.
2. Інституціональне забезпечення соціальної відповідальності: міжнародний формат і проблеми вітчизняної практики.
3. Організаційно-управлінські механізми імплементації КСВ у систему управління організацією.
4. Структурні підрозділи організацій з розвитку сфери КСВ.
5. Статус, основні функції, кваліфікація, типові обов'язки, профіль професійної компетентності менеджера з КСВ в організаціях.
6. Міжнародні стандарти та їх роль у процесі інтеграції соціально відповідальної поведінки в організацію.

Виконайте завдання:

Завдання 1. Наведіть приклад неповного або помилкового розуміння корпоративної соціальної

відповідальності уявним опонентом. Наведіть аргументи, які зможуть переконати його у правильності широкого розуміння соціальної відповідальності бізнесу як використання лише таких способів одержання прибутку, котрі не завдають шкоди людям, природі, суспільству, а сприяють їх розвитку.

Завдання2. На основі концепції Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу розробіть теоретико-прикладний сценарій запровадження принципів соціальної відповідальності на різних рівнях.

Завдання3. На основі аналізу сучасного світового досвіду запропонуйте інноваційні механізми та інструменти імплементації КСВ у систему управління організацією.

Завдання4. Використовуючи теоретичний матеріал розділу та самостійно підібрану інформацію з періодичних видань та інтернету про управління розвитком сфери КСВ сучасних українських компаній, наведіть приклади організаційної структури управління у цій сфері зі створенням спеціальних підрозділів. Опишіть їх функції та повноваження керівників з управління розвитком сфери КСВ.

Завдання5. Обґрунтуйте значення стратегічних, соціально-особистісних, надпрофесійних, функціональних і рольових компетенцій у здатності менеджера з КСВ ефективно виконувати посадові

Завдання6. Визначте конкурентні переваги організації, що їх забезпечує застосування міжнародних стандартів у сфері КСВ.

Рекомендована література:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Саєнсус М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Корпоративна соціальна відповідальність: підручник/ О. Гирик, О.Денис, О. Дубовик, І. Жеребило, А. Зінченко, Н. Реверчук, М. Саприкіна, Р. Семів, З. Скринник, К. Телюк; за заг.ред. д-ра екон.наук, проф. Т.С. Смовженко, д-ра екон.наук, проф.А.Я. Кузнєцової. — К.: УБС НБУ, 2009. 214с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [library.cibs.ubs.edu.ua > CGI-BIN > cgiirbis_64 > S21STR=Корпорат.](http://library.cibs.ubs.edu.ua/CGI-BIN/cgiirbis_64/S21STR=Корпорат.)
4. Корпоративная социальная ответственность: учебник и практикум для академического бакалавриата / под общ. ред. В.Я. Горфинкеля, Н.В. Родионовой. – М.: издательство Юрайт, 2019. – 438 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://urait.ru/bcode/445022>
1. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций. Утверждена резолюцией 55/2 Генеральной Ассамблеи от 8 сентября 2000 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436 — IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
6. Зелена книга ЄС «Популяризація європейських засад корпоративної соціальної відповідальності» (EU Green Paper «Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility», 2005); [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_01_9
7. Конвенція СЕК ООН «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з екологічних питань (Орхуська конвенція); [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015
8. Гнибіденко І.Ф., Колот А.М., Новікова О.Ф. та ін., За ред.І.Ф. Гнибіденка, А.М.Колота, В.В.Рогового. «Соціальна безпека: теорія та українська практика» Монографія / — К.: КНЕУ,2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/scientific_schools/ustv/ustv_praci/ustv_prazi/sbttup/
9. Глобальная инициатива ответственного лидерства (Global Responsible Leadership Initiative — GRLI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://grli.org/>
2. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>
10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>
11. Центр корпоративной социальной ответственности Высшей школы менеджмента СПбГУ.

<https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>

12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR)

<https://www.eldis.org/organisation/A7567>

13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net

14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bccccc.net/>

15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org

16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org

17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org

18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sa-intl.org>

Тема № 4. Соціальна відповідальність в системі стратегічного управління організацією

Питання для самоперевірки:

1. Розкрийте роль процесу управління соціальною відповідальністю як технології управлінської діяльності у збалансованому розвитку організації.
2. Розкрийте принципи, за якими має формуватися комплексна модель управління соціальною відповідальністю організації.
3. Охарактеризуйте особливості системного, процесного та ситуаційного підходів управління в комплексній моделі управління соціальною відповідальністю організації.
4. Обґрунтуйте необхідність КСВ як компоненти стратегічного управління організацією.
5. Назвіть параметри формування та розкрийте особливості стратегій бізнесу у сфері КСВ.
6. Розкрийте сутність концептуального підходу до стратегічного управління компанією на принципах КСВ.
7. Сформулюйте принципи КСВ в розробленні та реалізації стратегії управління персоналом.
8. Назвіть результати соціально відповідальної стратегії управління персоналом.
9. Розкрийте взаємозв'язок КСВ та стратегії управління персоналом.
10. Визначте соціально-етичні критерії інновації.
11. Обґрунтуйте необхідність узгодження інноваційної політики підприємства з політикою соціальної відповідальності.
12. Поясніть, у чому суть м'яких методів управління змінами і як вони працюють на лояльність заінтересованих сторін.
13. Охарактеризуйте засоби КСВ, які використовують для обмеження опору змінам.
14. Поясніть, в який спосіб модель силового поля допомагає забезпечити баланс інтересів стейкхолдерів організації.
15. Розкрийте роль та практичні інструменти впливу корпоративної соціальної відповідальності на поліпшення іміджу та підвищення рівня ділової репутації організації.
16. Розкрийте методичні засади оцінювання ділової репутації в контексті корпоративної соціальної відповідальності.
17. Наведіть характеристику процесу управління діловою репутацією з урахуванням принципів КСВ.

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ, реферат.

1. Комплексна модель управління соціальною відповідальністю організації.
2. Взаємозв'язок соціально відповідальної поведінки і стратегії розвитку організації.
3. КСВ у стратегічному управлінні людськими ресурсами
4. Узгодження інноваційної політики організації з принципами соціальної відповідальності.
5. КСВ як засіб управління організаційними змінами.
6. Корпоративна соціальна відповідальність як інструмент формування позитивного іміджу та ділової репутації компанії.

Виконайте завдання:

Завдання 1. Використовуючи комплексну модель управління соціальною відповідальністю організації та самостійно знайдену інформацію з періодичних видань та інтернету про управління КСВ провідних міжнародних та українських компаній, наведіть приклади моделей управління у цій сфері.

Завдання 2. Розкрийте алгоритм формування та реалізації корпоративної та бізнес-стратегії в контексті КСВ.

Завдання 3. Знайдіть та проаналізуйте соціальний звіт української або іноземної компанії з позицій досягнення стратегічних цілей управління персоналом.

Завдання 4. Складіть таблицю найвідоміших інноваційних продуктів останніх років та визначте вимоги до них з боку соціальної відповідальності.

Завдання 5. Припустимо, що в українській системі освіти плануються зміни щодо підвищення бар'єрів до вступу у вищі. Використовуючи модель силового поля, визначте можливу реакцію з боку всіх заінтересованих осіб, організацій та соціальних груп. Розробіть кроки щодо подолання їхнього опору та узгодження інтересів.

Завдання 6. Побудуйте класифікацію м'яких та жорстких методів управління організаційними змінами. Як вони пов'язані з корпоративною соціальною відповідальністю і в яких випадках є доречними?

Завдання 7. На прикладі програм КСВ конкретної організації розробіть її репутаційну програму.

Завдання 8. Наведіть приклади практики зростання репутаційної привабливості соціально відповідальних організацій.

Рекомендована література:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Саєнсус М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Корпоративна соціальна відповідальність: підручник/ О. Гирик, О.Денис, О. Дубовик, І. Жеребило, А. Зінченко, Н. Реверчук, М. Саприкіна, Р. Семів, З. Скринник, К. Телюк; за заг.ред. д-ра екон.наук, проф. Т.С. Смовженко, д-ра екон.наук, проф.А.Я. Кузнєцової. — К.: УБС НБУ, 2009. 214с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [library.cibs.ubs.edu.ua > CGI-BIN > cgiirbis_64 > S21STR=Корпорат..](http://library.cibs.ubs.edu.ua/CGI-BIN%20>cgiirbis_64%20>S21STR=Корпорат..)
4. Корпоративная социальная ответственность: учебник и практикум для академического бакалавриата / под общ. ред. В.Я. Горфинкеля, Н.В. Родионовой. – М.: издательство Юрайт, 2019. – 438 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://urait.ru/bcode/445022>
1. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций. Утверждена резолюцией 55/2 Генеральной Ассамблеи от 8 сентября 2000 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436 — IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
6. Зелена книга ЄС «Популяризація європейських засад корпоративної соціальної відповідальності» (EU Green Paper «Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility», 2005); [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_01_9
7. Конвенція ЄЕК ООН «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з екологічних питань (Орхуська конвенція); [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015
8. Гнибіденко І.Ф., Колот А.М., Новікова О.Ф. та ін., За ред.І.Ф. Гнибіденка, А.М.Колота, В.В.Рогового. «Соціальна безпека: теорія та українська практика» Монографія / — К.: КНЕУ,2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/scientific_schools/ustv/ustv_praci/ustv_prazi/sbttup/
9. Глобальная инициатива ответственного лидерства (Global Responsible Leadership Initiative —

- GRLI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://grli.org/>
2. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>
10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>
11. Центр корпоративної соціальної відповідальності Вищої школи менеджмента СПбГУ. <https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>
12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) <https://www.eldis.org/organisation/A7567>
13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net
14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bccccc.net/>
15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org
16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org
17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org
18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sa-intl.org>

Тема № 5 . Соціальна відповідальність у сфері формування та розвитку персоналу

Питання для самоперевірки:

1. Охарактеризуйте етапи професійного добору персоналу.
2. Опишіть процедуру розроблення вимог до кандидатів на вакантну посаду.
3. Назвіть етапи інтерв'ю з кандидатами на вакантну посаду.
4. Дайте характеристику основним правилам соціально відповідальної поведінки у процесі професійного добору персоналу.
5. Опишіть процедури укладення трудового договору та введення працівника в посаду.
6. Поясніть значення ефективної адаптації персоналу для позиціонування підприємства як соціально відповідального.
7. Схарактеризуйте процедуру адаптації персоналу.
8. Визначте напрями розвитку персоналу на підприємстві.
9. Розкрийте напрями соціальної відповідальності різних суб'єктів соціально-трудоких відносин в галузі професійної підготовки та підвищення кваліфікації персоналу.
10. Дайте характеристику методам стимулювання працівників до навчання.
11. Визначте напрями соціальної відповідальності підприємства у сфері розроблення та реалізації програм кар'єрного зростання.
12. Розкрийте сутність і причини дауншифтингу.
13. Наведіть переваги для підприємства збереження добрих стосунків і підтримання контактів з колишніми співробітниками.
14. Дайте порівняльну характеристику моделям налагодження стосунків підприємства зі звільненими співробітниками.
15. Опишіть процедуру розірвання трудового договору з найманим працівником.
16. Опишіть процедуру завершального інтерв'ю із працівниками, що звільняються.
17. Поясніть значення підтримання контактів з колишніми працівниками для позиціонування підприємства як соціально відповідального.
18. Дайте характеристику способам підтримання контактів з колишніми працівниками.

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ, реферат.

1. Соціальна відповідальність підприємства у процесі професійного добору персоналу.
2. Працевлаштування та адаптація нових працівників на засадах соціальної відповідальності.
3. Особистісний та професійний розвиток персоналу в контексті формування соціально відповідального бізнесу.
4. Додержання етичних принципів під час звільнення працівників. Підтримання контактів з колишніми працівниками.

Виконайте завдання:

Завдання 1. Проведіть моніторинг корпоративних програм соціальної відповідальності. Визначте напрями позиціонування підприємств як соціально відповідальних у сфері формування та розвитку персоналу.

Завдання 2. Розробіть вимоги до кандидатів на вакантну посаду з урахуванням спеціальності студента. Визначте джерела залучення кандидатів. Розробіть процедуру оцінювання кандидатів на вакантну посаду.

Завдання 3. Сформулюйте перелік запитань для проведення інтерв'ю з кандидатами на вакантну посаду.

Завдання 4. Розробіть процедури введення в посаду й адаптації новоприйнятих працівників.

Завдання 5. Розробіть анкету для визначення потреби в навчанні працівників певної професійної групи.

Завдання 6. Розробіть опитувальний лист для проведення вихідного інтерв'ю з працівниками, що звільняються з підприємства.

Завдання 7. Охарактеризуйте досвід іноземних та вітчизняних компаній щодо створення клубів теперішніх і колишніх співробітників (alumni group).

Рекомендована література:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Саєнсує М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Лазоренко О., Колишко Р., та ін. Посібник із КСВ. «Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності» / — К.: Видавництво «Енергія», 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [lpw.org.ua > files > content > CSRGuide_print12.05.08.pdf](http://lpw.org.ua/files/content/CSRGuide_print12.05.08.pdf)
3. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. - Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ied.kpi.ua > wp-content > uploads > 2015/10 > Socialna-vidpovidalnist](http://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/10/Socialna-vidpovidalnist)
4. Петрос О.М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної політики сучасних підприємств в Україні: [навч. посіб.]/ Ольга Михайлівна Петрос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. — 60 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ktpu.kpi.ua > Petroye-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf](http://ktpu.kpi.ua/Petroye-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf)
5. Бобко Л.О. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес практиці /Л.А. Бобко // Тези доповідей І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 27 жовтня 2016 р. : у 2 ч.–Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. Ч. 1.–2016.– С. 87-89. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/Zbirnyk_C1-2.pdf
6. Бобко Л. О. Проблеми корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Л. О. Бобко, А.В. Мазяр // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2019.– №5. (Index Copernicus) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7043>
7. Дослідження «Розвиток КСВ в Україні 2010-2018» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ua.info > wp-content > uploads > 2018/10 > CSR_2017_research-1](http://csr-ua.info/wp-content/uploads/2018/10/CSR_2017_research-1)
8. Практики КСВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ukraine.org > uploads > 2018/05 > 2017_konkurs_keysov_preview](http://csr-ukraine.org/uploads/2018/05/2017_konkurs_keysov_preview)
9. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>
10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>
11. Центр корпоративної соціальної відповідальності Вищої школи менеджмента СПбГУ. <https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>
12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) <https://www.eldis.org/organisation/A7567>
13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net
14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bccccc.net/>
15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org

16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org
17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org
18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sai-intl.org>
12. The Center for Corporate Citizenship at Boston College www.bc.edu/cccr
13. The Global Compact www.unglobalcompact.org
14. World Business Council for Sustainable Development www.wbcsd.ch

Тема № 6. Соціальна відповідальність у сфері компенсаційної політики

Питання для самоперевірки:

1. Наведіть вимоги, яких має додержуватися керівництво під час формування компенсаційного пакета на засадах соціальної відповідальності.
2. Розкрийте сутність категорії «компенсаційний пакет».
3. Сформулюйте основні правила запровадження нововведень в компенсаційній політиці підприємства.
4. Розкрийте сутність поняття «конкурентоспроможність компенсаційного пакета».
5. Поясніть відмінності між базовим і розширеним компенсаційним пакетом.
6. Охарактеризуйте основні складові розширеного компенсаційного пакета.
7. Поясніть, чому за сучасних умов з боку найманих працівників простежується підвищення вимог щодо винагороди за працю.
8. Опишіть сучасні підходи до проектування різних складових компенсаційного пакета в контексті реалізації принципів соціальної відповідальності
9. Обґрунтуйте доцільність запровадження грейдового підходу до проектування основної заробітної плати.
10. Розкрийте сутність процедури грейдуння.
11. Розкрийте причини застосування на підприємстві програм участі персоналу в прибутку.
12. Розкрийте зміст окремих схем участі персоналу в прибутку.
13. Розкрийте причини застосування на підприємстві програм участі персоналу в акціонерному капіталі.
14. Опишіть програми участі персоналу в акціонерному капіталі.
15. Поясніть причини надання роботодавцями соціальних виплат і благ найманим працівникам.
16. Поясніть, чому набір соціальних виплат і благ слід формувати за результатами анкетування чи опитування працівників підприємства.
17. Дайте порівняльну характеристику основним підходам до формування соціального пакета.
18. Опишіть підприємства, на яких доцільно використовувати відповідні підходи до формування соціального пакета.

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ, реферат.

1. Додержання базових принципів соціальної відповідальності у процесі формування компенсаційної політики.
2. Конструювання компенсаційного пакета на засадах соціальної відповідальності.
3. Суб'єкти та ступені соціальної відповідальності Сучасні підходи до проектування різних складових компенсаційного пакета в контексті реалізації принципів соціальної відповідальності.
4. Соціальний пакет як складник програм корпоративної відповідальності.

Виконайте завдання:

Завдання 1. Проведіть критичний аналіз літературних джерел щодо з'ясування сутності категорій «компенсаційний пакет», «заробітна плата» і «соціальний пакет».

Завдання 2. Проаналізуйте рекламні оголошення про вакантні посади працівників певної професійної групи у різних ЗМІ в певному регіоні, визначте структуру конкурентного компенсаційного пакета.

Завдання 3. Спроектуйте соціальний пакет для різних категорій персоналу банку (великого промислового підприємства, торговельного підприємства, страхової компанії, ресторану швидкого харчування тощо) за принципом «кафетерію».

Завдання 4. Підготуйте есе на одну з тем: «Досвід вітчизняних та іноземних компаній використання грейдування під час проектування основної заробітної плати»; «Досвід вітчизняних та іноземних компаній застосування програм участі персоналу в прибутку»; «Досвід вітчизняних та іноземних компаній застосування програм участі персоналу в акціонерному капіталі».

Рекомендована література:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Сасенсус М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Лазоренко О., Колишко Р., та ін. Посібник із КСВ. «Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності» / — К.: Видавництво «Енергія», 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [lpw.org.ua > files > content > CSRGuide_print12.05.08.pdf](http://lpw.org.ua/files/content/CSRGuide_print12.05.08.pdf)
3. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. - Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ied.kpi.ua > wp-content > uploads > 2015/10 > Socialna-vidpovidalnist](http://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/10/Socialna-vidpovidalnist)
4. Петрое О.М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної політики сучасних підприємств в Україні: [навч. посіб.]/ Ольга Михайлівна Петрое. – К.: Центр учбової літератури, 2010. — 60 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ktpu.kpi.ua > Petroye-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf](http://ktpu.kpi.ua/Petroye-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf)
5. Бобко Л.О. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес практиці /Л.А. Бобко // Тези доповідей І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 27 жовтня 2016 р. : у 2 ч.–Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. Ч. 1.–2016.– С. 87-89. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/Zbirnyk_C1-2.pdf
6. Бобко Л. О. Проблеми корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Л. О. Бобко, А.В. Мазяр // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2019.– №5. (Index Copernicus) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7043>
7. Дослідження «Розвиток КСВ в Україні 2010-2018» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ua.info > wp-content > uploads > 2018/10 > CSR_2017_research-1](http://csr-ua.info/wp-content/uploads/2018/10/CSR_2017_research-1)
8. Практики КСВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ukraine.org > uploads > 2018/05 > 2017_konkurs_keysov_preview](http://csr-ukraine.org/uploads/2018/05/2017_konkurs_keysov_preview)
9. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>
10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>
11. Центр корпоративної соціальної відповідальності Вищої школи менеджмента СПбГУ. <https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>
12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) <https://www.eldis.org/organisation/A7567>
13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net
14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bccccc.net/>
15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org
16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org
17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org
18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sai-intl.org>
12. The Center for Corporate Citizenship at Boston College www.bc.edu/cccr
13. The Global Compact www.unglobalcompact.org
14. World Business Council for Sustainable Development www.wbcsd.ch

Тема № 7. Соціальна відповідальність у сфері кадрової безпеки

Питання для самоперевірки:

1. Які існують види внутрішніх та зовнішніх загроз кадровій безпеці підприємства?
2. Визначте основні напрями посилення соціальної відповідальності у сфері охорони праці та промислової безпеки.
3. Назвіть основні складові соціальної відповідальності підприємства у сфері охорони праці та промислової безпеки.
4. У чому полягає сутність соціальної відповідальності підприємства у сфері інтелектуальної та інформаційної безпеки?
5. В яких міжнародних стандартах відображені питання соціальної відповідальності у сфері кадрової безпеки?
6. Діяльність яких міжнародних організацій забезпечує розроблення нормативно-правової бази у сфері охорони та безпеки праці?
7. Наведіть приклади успішного запровадження міжнародних стандартів охорони та безпеки праці на вітчизняних підприємствах.
8. Чи всі ініціативи вітчизняних підприємств у сфері кадрової безпеки свідчать про їх високий ступінь соціальної відповідальності стосовно до персоналу?

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ, реферат.

1. Сутність і основні складові кадрової безпеки.
2. Відповідальність підприємства у сфері кадрової безпеки.
3. Відповідальність працівника в системі кадрової безпеки.
4. Міжнародні стандарти соціальної відповідальності та нормативно-правові акти у сфері кадрової безпеки.
5. Запровадження міжнародних стандартів охорони та безпеки праці на підприємстві.

Виконайте завдання:

Завдання 1. На прикладі компанії, в якій ви працюєте або яку розглядаєте в ролі потенційного роботодавця, проаналізуйте внутрішні та зовнішні загрози та ризики, пов'язані з персоналом. Чи є досліджувана компанія соціально відповідальною? Обґрунтуйте свою відповідь. Який економічний та соціальний ефект компанія могла би одержати при залученні департаменту з управління персоналом до впровадження цінностей соціальної відповідальності в діяльність компанії? Результати оцінки наведіть у таблиці:

№ з/п	Вид одержаних переваг	Економічний ефект, тис. грн
1	Зменшення витрат на рекрутинг і тренінги, підвищення продуктивності праці за рахунок зростання рівня лояльності працівників до компанії	
2	Залучення талановитих працівників	
3	Підвищення лояльності споживачів за рахунок зростання якості їх обслуговування	
...	...	

Завдання 2. Які ще заходи можна розробити для підвищення рівня кадрової безпеки компанії за результатами проведеного вами аналізу внутрішніх та зовнішніх загроз та ризиків, пов'язаних з персоналом? Використовуючи соціальні звіти будь-яких трьох соціально відповідальних компаній за останні 5 років проаналізуйте рівень відображення питань охорони праці та промислової безпеки у звітах цих компаній. Які проекти цих компаній у сфері охорони праці та промислової безпеки були найбільш ефективними для компаній та для працівників? Обґрунтуйте свою відповідь. Який з видів ефекту — економічний, соціальний чи соціально-економічний — компанії одержали від реалізації цих проектів?

Рекомендована література:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Саєнсує М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Лазоренко О., Колишко Р., та ін. Посібник із КСВ. «Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності» / — К.: Видавництво «Енергія», 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [lpw.org.ua > files > content > CSRGuide_print12.05.08.pdf](http://lpw.org.ua/files/content/CSRGuide_print12.05.08.pdf)
3. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. - Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ied.kpi.ua > wp-content > uploads > 2015/10 > Socialna-vidpovidalnist](http://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/10/Socialna-vidpovidalnist)
4. Петрос О.М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної політики сучасних підприємств в Україні: [навч. посіб.]/ Ольга Михайлівна Петрос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. — 60 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ktpu.kpi.ua > Petroye-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf](http://ktpu.kpi.ua/Petroye-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf)
5. Бобко Л.О. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес практиці /Л.А. Бобко // Тези доповідей І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 27 жовтня 2016 р. : у 2 ч.–Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. Ч. 1.–2016.– С. 87-89. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/Zbirnyk_C1-2.pdf
6. Бобко Л. О. Проблеми корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Л. О. Бобко, А.В. Мазяр // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2019.– №5. (Index Copernicus) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7043>
7. Дослідження «Розвиток КСВ в Україні 2010-2018» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ua.info > wp-content > uploads > 2018/10 > CSR_2017_research-1](http://csr-ua.info/wp-content/uploads/2018/10/CSR_2017_research-1)
8. Практики КСВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ukraine.org > uploads > 2018/05 > 2017_konkurs_keysov_preview](http://csr-ukraine.org/uploads/2018/05/2017_konkurs_keysov_preview)
9. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>
10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>
11. Центр корпоративної соціальної відповідальності Вищої школи менеджмента СПбГУ. <https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>
12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) <https://www.eldis.org/organisation/A7567>
13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net
14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bccccc.net/>
15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org
16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org
17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org
18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sa-intl.org>
12. The Center for Corporate Citizenship at Boston College www.bc.edu/cccr
13. The Global Compact www.unglobalcompact.org
14. World Business Council for Sustainable Development www.wbcsd.ch

Тема № 8. Корпоративна культура соціально відповідальної організації

Питання для самоперевірки:

Назвіть основні функції корпоративної культури на підприємстві.

Як ви розумієте поняття «організаційна ідентичність»?

У чому полягає сутність корпоративної культури соціально відповідальної організації?

Визначте основні етапи впровадження цінностей соціальної відповідальності в корпоративну культуру організації.

Охарактеризуйте значення норм і правил поведінки у формуванні соціально відповідальної поведінки керівників та працівників.

Чи завжди є потреба впроваджувати корпоративний кодекс?

Охарактеризуйте зміст етапів створення корпоративного кодексу, які наведено в підрозд. 8.4, з погляду розвитку соціальної відповідальності.

Охарактеризуйте роль корпоративної культури у забезпеченні стратегічної стійкості. Як вона змінюється під впливом економічної кризи?

У чому полягає взаємозв'язок елементів корпоративної культури з досягненням цілей і завдань збалансованого розвитку компанії?

Охарактеризуйте роль і значення лояльності персоналу як вияву його соціальної відповідальності та ефективності корпоративної культури.

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ, реферат.

1. Взаємозв'язок корпоративної культури і соціальної відповідальності організації.
2. Система корпоративних цінностей.
3. Відображення цінностей соціальної відповідальності в документах організації
4. Роль корпоративної культури в забезпеченні стратегічної стійкості підприємства.
5. Управлінський вплив КСВ на формування, збереження та розвиток корпоративної культури організації.
6. Лояльність працівників як інтегральна оцінка корпоративної культури соціально відповідальної організації.

Виконайте завдання:

Завдання 1. Відповідно до місії Львівського національного університету імені Івана Франка, яка полягає у здійсненні вагомого вкладу в суспільний розвиток через дослідження, генерування нових знань, їх поширення та підготовку конкурентних фахівців і креативних особистостей, розробіть систему цінностей, яка б відповідала цінностям сучасного, соціально відповідального вишу європейського зразка.

Завдання 2. На прикладі компанії, в якій ви працюєте або розглядаєте в ролі потенційного роботодавця, оцініть корпоративну культуру за основними критеріями (спільність інтересів працівників; адекватність вибраної стратегії — стратегічні цілі компанії не суперечать корпоративній культурі; адаптивність культури — здатність бути каталізатором змін та ін.). Чи є ця компанія соціально відповідальною? Обґрунтуйте свою відповідь.

Завдання 3. За допомогою інтернет-ресурсів знайдіть приклад корпоративного кодексу та охарактеризуйте його дієвість та якість. Чи повною мірою його зміст забезпечує корпоративну соціальну відповідальність?

Завдання 4. Робота в групах: учасники групи вибирають один з підходів до оцінювання лояльності студентів до вишу, використовують їх синтез або пропонують свій. Порівняйте відмінності в результатах оцінювання лояльності студентів різними групами. Чим вони викликані? Скористайтеся підходами до оцінювання лояльності за схемою «преваги-недоліки».

Завдання 5. Наведіть приклади негативної культури і розробіть пропозиції щодо подолання негативних аспектів. Розробіть низку заходів з розвитку корпоративної культури для компанії, відомої вам з досвіду або інформаційних джерел.

Рекомендована література:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Саєнсус М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Лазоренко О., Колишко Р., та ін. Посібник із КСВ. «Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності» / — К.: Видавництво «Енергія», 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [lpw.org.ua > files > content > CSRGuide_print12.05.08.pdf](http://lpw.org.ua/files/content/CSRGuide_print12.05.08.pdf)

3. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. - Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ied.kpi.ua > wp-content > uploads > 2015/10 > Socialna-vidpovidalnist](http://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/10/Socialna-vidpovidalnist)
4. Петрос О.М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної політики сучасних підприємств в Україні: [навч. посіб.]/ Ольга Михайлівна Петрос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. — 60 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ktpu.kpi.ua > Petrose-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf](http://ktpu.kpi.ua/Petrose-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf)
5. Бобко Л.О. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес практиці /Л.А. Бобко // Тези доповідей І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 27 жовтня 2016 р. : у 2 ч.–Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. Ч. 1.–2016.– С. 87-89. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/Zbirnyk_C1-2.pdf
6. Бобко Л. О. Проблеми корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Л. О. Бобко, А.В. Мазяр // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2019.– №5. (Index Copernicus) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7043>
7. Дослідження «Розвиток КСВ в Україні 2010-2018» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ua.info > wp-content > uploads > 2018/10 > CSR_2017_research-1](http://csr-ua.info/wp-content/uploads/2018/10/CSR_2017_research-1)
8. Практики КСВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ukraine.org > uploads > 2018/05 > 2017_konkurs_keysov_preview](http://csr-ukraine.org/uploads/2018/05/2017_konkurs_keysov_preview)
9. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>
10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>
11. Центр корпоративної соціальної відповідальності Вищої школи менеджмента СПбГУ. <https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>
12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) <https://www.eldis.org/organisation/A7567>
13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net
14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bccccc.net/>
15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org
16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org
17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org
18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sa-intl.org>
12. The Center for Corporate Citizenship at Boston College www.bc.edu/cccr
13. The Global Compact www.unglobalcompact.org
14. World Business Council for Sustainable Development www.wbcsd.ch

Тема № 9. Соціальна відповідальна взаємодія бізнесу із зовнішніми заінтересованими сторонами

Питання для самоперевірки:

1. Охарактеризуйте основи теорії заінтересованих сторін та назвіть можливості її практичного використання.
2. Назвіть та опишіть основні чинники зовнішнього середовища КСВ.
3. Які інтереси та очікування основних зовнішніх заінтересованих груп компанії на засадах КСВ?
4. Розкрийте роль технології соціально відповідального маркетингу для соціально відповідальної взаємодії зі споживачами.
5. Назвіть та охарактеризуйте основні напрями реалізації добросовісної ділової практики.
6. Розкрийте роль соціально відповідального інвестування при реалізації добросовісної ділової практики.
7. Опишіть напрями соціально відповідальної взаємодії організації з громадами.
8. Визначте сутність здійснення благодійної діяльності компанії.

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ,

реферат.

1. Теорія заінтересованих сторін та її використання .
2. Зовнішнє середовище корпоративної соціальної відповідальності.
3. Взаємодія зі споживачами на засадах соціальної відповідальності .
4. Добросовісна ділова практика та соціально відповідальне примноження нематеріальних активів .
5. Соціально відповідальна участь бізнесу в житті громади та суспільства .
6. Корпоративні благодійні соціальні проекти та програми як вияв соціальної відповідальності бізнесу.

Виконайте завдання:

Завдання 1. Опишіть основні аспекти добросовісної ділової практики (з прикладами) за такими напрямками для обговорення:

інформаційна відкритість у відносинах зі стейкхолдерами(добросовісна конкуренція і реклама, додержання етичних норм ведення бізнесу тощо); взаємовідносини зі споживачами:якість продукції,справедливе ціноутворення, пост-продажні зобов'язання, ремонт та повернення продукції, гарантії та сертифікати якості тощо.
добросовісна співпраця з органами державної влади;
організація компаніями програм підтримки малого бізнесу;
спільні програми бізнесу та НКО та інших громадських організацій;партнерство бізнесу та ЗМІ.

Завдання 2. Наведіть приклади недобросовісної ділової практики серед українських підприємств.

Завдання 3. Проаналізуйте зовнішнє середовище формування КСВ для провідної авіакомпанії, яка має лідерські позиції на ринку авіаперевезень, та охарактеризуйте заінтересовані сторони, визначте їхні інтереси та спрогнозуйте очікування.

Завдання 4. Сформулюйте основні цілі, напрями та інструменти реалізації технології соціально відповідального маркетингу компанії, яка здійснює діяльність у сфері виробництва та реалізації тютюнової продукції.

Завдання 5. Сформулюйте основні цілі, напрями та інструменти реалізації технології соціально відповідального маркетингу енергетичної компанії, яка працює у сфері видобутку та збагачення вугілля у монопрофільному місті.

Завдання 6. Сформулюйте основні цілі, напрями та інструменти технології взаємодії з громадами агрохолдингу, який спеціалізується на тваринництві (свинарство, молочне та м'ясне тваринництво, птахівництво) та розміщене на території Львівської, Тернопільської, Хмельницької та Рівненської областей.

Рекомендована література:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Саєнсус М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Лазоренко О., Колишко Р., та ін. Посібник із КСВ. «Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності» / — К.: Видавництво «Енергія», 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [lpw.org.ua > files > content > CSRGuide_print12.05.08.pdf](http://lpw.org.ua/files/content/CSRGuide_print12.05.08.pdf)
3. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. - Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ied.kpi.ua > wp-content > uploads > 2015/10 > Socialna-vidpovidalnist](http://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/10/Socialna-vidpovidalnist)
4. Петрос О.М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної політики сучасних підприємств в Україні: [навч. посіб.]/ Ольга Михайлівна Петрос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. — 60 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ktpu.kpi.ua > Petroye-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf](http://ktpu.kpi.ua/Petroye-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf)
5. Бобко Л.О. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес практиці /Л.А. Бобко // Тези доповідей І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 27 жовтня 2016 р. : у 2 ч.–Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. Ч. 1.–2016.– С. 87-89. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/Zbirnyk_C1-2.pdf

6. Бобко Л. О. Проблеми корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Л. О. Бобко, А.В. Мазяр // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2019.– №5. (Index Copernicus) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7043>
7. Дослідження «Розвиток КСВ в Україні 2010-2018» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ua.info > wp-content > uploads > 2018/10 > CSR_2017_research-1](http://csr-ua.info/wp-content/uploads/2018/10/CSR_2017_research-1)
8. Практики КСВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ukraine.org > uploads > 2018/05 > 2017_konkurs_keysov_preview](http://csr-ukraine.org/uploads/2018/05/2017_konkurs_keysov_preview)
9. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>
10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>
11. Центр корпоративної соціальної відповідальності Вищої школи менеджмента СПбГУ. <https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>
12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) <https://www.eldis.org/organisation/A7567>
13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net
14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bcccc.net/>
15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org
16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org
17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org
18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sai-intl.org>
12. The Center for Corporate Citizenship at Boston College www.bc.edu/cccr
13. The Global Compact www.unglobalcompact.org
14. World Business Council for Sustainable Development www.wbcsd.ch

Тема № 10. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності, соціальна звітність та аудит

Питання для самоперевірки:

1. Розкрийте сутність, значення та завдання моніторингу корпоративної соціальної відповідальності в системі управління організацією.
2. Охарактеризуйте концептуальну модель системи моніторингу соціальної відповідальності бізнесу.
3. Обґрунтуйте актуальність діагностики КСВ.
4. Назвіть спільні риси та відмінності соціальної та фінансової звітності.
5. Охарактеризуйте спектр аудиторських процедур при проведенні соціального аудиту та обґрунтуйте доцільність їх застосування в процесі вирішення конкретних завдань аудиторської перевірки.
6. Визначте та охарактеризуйте основні етапи процесу підготовки соціального звіту.
7. Поясніть сутність корпоративної інформаційної політики у сфері КСВ.
8. Розкрийте сутність основних принципів формування інформаційної політики у сфері КСВ
9. Охарактеризуйте основні цільові (контактні) групи компанії.
10. Назвіть і опишіть основні елементи системи комунікацій з КСВ.

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ, реферат.

1. Сутність і значення моніторингу корпоративної соціальної відповідальності.
2. Технології та інструменти діагностики соціально відповідальної діяльності організацій.
3. Соціальна звітність і аудит як інструменти забезпечення прозорості та інформованості в питаннях корпоративної соціальної відповідальності.
4. Процеси підготовки соціального звіту. Інтереси стейкхолдерів щодо соціальної звітності організацій.
5. Формування корпоративної інформаційної політики. Побудова системи комунікацій з КСВ.

Виконайте завдання:

Завдання 1. Розробіть теоретико-прикладний сценарій моніторингу корпоративної соціальної

Завдання 2. Сформуйте структуру соціального звіту, виходячи з положень міжнародних стандартів.

Завдання 3. Проведіть аналіз вітчизняної нормативно-правової бази соціальної звітності та

Завдання 4. Проаналізуйте соціальне середовище формування КСВ для провідної авіакомпанії, яка лідує на ринку авіаперевезень, та охарактеризуйте цільові (контактні) групи за їх потребами в інформації.

Завдання 5. Спроектуйте систему комунікацій із КСВ енергетичної компанії, яка працює у сфері видобутку та збагачення вугілля у монопрофільному місті з чисельністю населення 56 тис. осіб. Визначте пріоритетні напрями корпоративної інформаційної політики та канали комунікації.

Рекомендована література:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Саєнкус М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Лазоренко О., Колишко Р., та ін. Посібник із КСВ. «Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності» / — К.: Видавництво «Енергія», 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [lpw.org.ua > files > content > CSRGuide_print12.05.08.pdf](http://lpw.org.ua/files/content/CSRGuide_print12.05.08.pdf)
3. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. - Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ied.kpi.ua > wp-content > uploads > 2015/10 > Socialna-vidpovidalnist](http://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/10/Socialna-vidpovidalnist)
4. Петрос О.М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної політики сучасних підприємств в Україні: [навч. посіб.]/ Ольга Михайлівна Петрос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. — 60 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ktpu.kpi.ua > Petroye-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf](http://ktpu.kpi.ua/Petroye-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf)
5. Бобко Л.О. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес практиці /Л.А. Бобко // Тези доповідей І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 27 жовтня 2016 р. : у 2 ч.–Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. Ч. 1.–2016.– С. 87-89. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/Zbirnyk_C1-2.pdf
6. Бобко Л. О. Проблеми корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Л. О. Бобко, А.В. Мазяр // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2019.– №5. (Index Copernicus) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7043>
7. Дослідження «Розвиток КСВ в Україні 2010-2018» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ua.info > wp-content > uploads > 2018/10 > CSR_2017_research-1](http://csr-ua.info/wp-content/uploads/2018/10/CSR_2017_research-1)
8. Практики КСВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ukraine.org > uploads > 2018/05 > 2017_konkurs_keysov_preview](http://csr-ukraine.org/uploads/2018/05/2017_konkurs_keysov_preview)
9. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>
10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>
11. Центр корпоративної соціальної відповідальності Вищої школи менеджмента СПбГУ. <https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>
12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) <https://www.eldis.org/organisation/A7567>
13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net
14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bcccc.net/>
15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org
16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org
17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org

18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sa-intl.org>
12. The Center for Corporate Citizenship at Boston College www.bc.edu/cccr
13. The Global Compact www.unglobalcompact.org
14. World Business Council for Sustainable Development www.wbcsd.ch

Тема № 11. Соціальна відповідальність у сфері зайнятості

Питання для самоперевірки:

1. Дайте визначення поняття «соціальна відповідальність у сфері зайнятості».
2. Охарактеризуйте напрями соціально відповідальної поведінки партнерів у сфері зайнятості.
3. Охарактеризуйте моделі взаємодії соціально відповідальних партнерів у сфері зайнятості.
4. Якою є структура системи нормативно-правового регулювання соціальної відповідальності партнерів у сфері зайнятості?
5. Охарактеризуйте сутність і структуру механізму координації соціальної відповідальності у сфері зайнятості.
6. Які можливі підходи до оцінювання результативності соціально відповідальної поведінки партнерів у сфері зайнятості?

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ, реферат.

1. Сутність і напрями соціальної відповідальності у сфері зайнятості.
2. Гармонізація суспільних відносин на основі соціально відповідальної діяльності партнерів у сфері зайнятості.
3. Моделі взаємодії та нормативно-правові важелі регулювання відносин соціальних партнерів у сфері зайнятості.
4. Механізми координації соціальної відповідальності у сфері зайнятості.
5. Оцінювання соціально відповідальної діяльності партнерів у сфері зайнятості.

Виконайте завдання:

Завдання 1. Наведіть практичні приклади для підтвердження (факти, нормативно-правові акти) додержання та (або) ігнорування принципів соціально відповідальної поведінки у сфері зайнятості.

Завдання 2. Охарактеризуйте вітчизняний досвід визначення соціальними партнерами цільових орієнтирів, очікуваних результатів у сфері зайнятості. Завдання слід виконувати відповідно до табл. 11.1.

Завдання 3. Наведіть додатково до табл. 11.2 два-три випадки порушення чинного законодавства про зайнятість та (або) обґрунтуйте доповнення іншими випадками, яких немає в законодавстві, але які є, на вашу думку, доцільними.

Завдання 4. На практичних прикладах оцініть дієвість складових механізму координації соціальної відповідальності у сфері зайнятості (доступність інформації; ефективність

Завдання 5. За даними вітчизняної статистики (дані сайту Державної служби статистики України) спробуйте оцінити соціальну відповідальність держави та роботодавців. Які статистичні дані допомогли б оцінити соціальну відповідальність держави та роботодавців об'єктивніше?

Завдання 6. Порівняйте підходи до оцінювання соціальної відповідальності у сфері зайнятості за схемою «переваги-недоліки».

Рекомендована література:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Саєнсус М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Лазоренко О., Колишко Р., та ін. Посібник із КСВ. «Базова інформація з корпоративної

- соціальної відповідальності» / — К.: Видавництво «Енергія», 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [lpw.org.ua > files > content > CSRGuide_print12.05.08.pdf](http://lpw.org.ua/files/content/CSRGuide_print12.05.08.pdf)
3. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. - Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ied.kpi.ua > wp-content > uploads > 2015/10 > Socialna-vidpovidalnist](http://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/10/Socialna-vidpovidalnist)
4. Петрос О.М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної політики сучасних підприємств в Україні: [навч. посіб.]/ Ольга Михайлівна Петрос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. — 60 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ktpu.kpi.ua > Petrose-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf](http://ktpu.kpi.ua/Petrose-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf)
5. Бобко Л.О. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес практиці /Л.А. Бобко // Тези доповідей І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 27 жовтня 2016 р. : у 2 ч.–Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. Ч. 1.–2016.– С. 87-89. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/Zbirnyk_C1-2.pdf
6. Бобко Л. О. Проблеми корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Л. О. Бобко, А.В. Мазяр // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2019.– №5. (Index Copernicus) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7043>
7. Дослідження «Розвиток КСВ в Україні 2010-2018» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ua.info > wp-content > uploads > 2018/10 > CSR_2017_research-1](http://csr-ua.info/wp-content/uploads/2018/10/CSR_2017_research-1)
8. Практики КСВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ukraine.org > uploads > 2018/05 > 2017_konkurs_keysov_preview](http://csr-ukraine.org/uploads/2018/05/2017_konkurs_keysov_preview)
9. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>
10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>
11. Центр корпоративної соціальної відповідальності Вищої школи менеджмента СПбГУ. <https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>
12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) <https://www.eldis.org/organisation/A7567>
13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net
14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bcccc.net/>
15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org
16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org
17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org
18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sai-intl.org>
12. The Center for Corporate Citizenship at Boston College www.bc.edu/cccr
13. The Global Compact www.unglobalcompact.org
14. World Business Council for Sustainable Development www.wbcsd.ch

Тема № 12. Соціальне інвестування

Питання для самоперевірки:

1. Що таке соціальне інвестування? Яке його значення для розвитку суспільства?
2. Назвіть основні види соціальних інвестицій.
3. У чому полягає відмінність між державними соціальними інвестиціями та державними витратами на соціальні потреби?
4. Як державні соціальні інвестиції впливають на соціально-економічні показники держави та національні показники людського розвитку?
5. Які переваги дає підприємству соціальне інвестування?
6. В який спосіб реалізовується зв'язок соціальної відповідальності та соціального інвестування громадських організацій?
7. Охарактеризуйте роль соціальної мобілізації населення в контексті активізації соціального інвестування громадських організацій.

8. Визначте основні напрями дальшого вдосконалення процедур соціального інвестування громадських організацій.

9. Назвіть технології соціального інвестування.

10. Як можна активізувати соціальні інвестиції?

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ, реферат.

1. Сутність і види соціального інвестування.

2. Держава як соціальний інвестор.

3. Основні характеристики соціального інвестування підприємств.

4. Соціальне інвестування громадських організацій.

5. Основні напрями активізації соціальних інвестицій.

Виконайте завдання:

Завдання 1. Наведіть приклад соціального інвестування, результати якого ви особисто відчули як покращення вашого життя. Проаналізуйте здійснені інвестиції: хто був інвестором (суб'єктом), що (хто) — об'єктом інвестування, до якого виду належать ці інвестиції. Хто крім вас одержав прямі чи непрямі вигоди від такого інвестування?

Завдання 2. Розгляньте видатки державного бюджету України на соціально-культурні заходи за функціональною класифікацією за останні доступні для аналізу роки (зверніться до джерел інформації Міністерства фінансів та Держстату України: <http://www.minfin.gov.ua>; <http://www.ukrstat.gov.ua/>). Проаналізуйте динаміку видатків, дайте оцінку, зробіть висновки.

Завдання 3. Розгляньте структуру державних соціальних інвестицій у будь-якій країні світу (чи кількох країнах) (зверніться до джерел інформації Євростату: <http://ec.europa.eu/eurostat/>). Проаналізуйте динаміку цих показників. Порівняйте з аналогічними показниками України. Зробіть висновки щодо впливу соціальних інвестицій на економічні показники країни та показники людського розвитку.

Завдання 4. Проаналізуйте рівень державних соціальних інвестицій за напрямками освіти та охорони здоров'я населення у визначеній країні світу (зверніться до джерел інформації Євростату: <http://ec.europa.eu/eurostat/>). Простежте динаміку, порівняйте з аналогічними показниками України. Зробіть висновки щодо віддачі від здійснених інвестицій.

Завдання 5. Розробіть деталізовану процедуру вирішення однієї з нагальних соціальних проблем вашого регіону чи вашої громади з залученням можливостей соціального інвестування громадських організацій. Визначте та обґрунтуйте етапи, порядок дій, відповідальність різних суб'єктів, передумови та очікувані результати соціального інвестування.

Рекомендована література:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Саєнсус М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Лазоренко О., Колишко Р., та ін. Посібник із КСВ. «Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності» / — К.: Видавництво «Енергія», 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [lpw.org.ua > files > content > CSRGuide_print12.05.08.pdf](http://lpw.org.ua/files/content/CSRGuide_print12.05.08.pdf)
3. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. - Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ied.kpi.ua > wp-content > uploads > 2015/10 > Socialna-vidpovidalnist](http://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/10/Socialna-vidpovidalnist)
4. Петрос О.М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної політики сучасних підприємств в Україні: [навч. посіб.]/ Ольга Михайлівна Петрос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. — 60 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ktpu.kpi.ua > Petroye-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf](http://ktpu.kpi.ua/Petroye-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf)

5. Бобко Л.О. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес практиці /Л.А. Бобко // Тези доповідей І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 27 жовтня 2016 р. : у 2 ч.–Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. Ч. 1.–2016.– С. 87-89. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/Zbirnyk_C1-2.pdf
6. Бобко Л. О. Проблеми корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Л. О. Бобко, А.В. Мазяр // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2019.– №5. (Index Copernicus) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7043>
7. Дослідження «Розвиток КСВ в Україні 2010-2018» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ua.info > wp-content > uploads > 2018/10 > CSR_2017_research-1](http://csr-ua.info/wp-content/uploads/2018/10/CSR_2017_research-1)
8. Практики КСВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ukraine.org > uploads > 2018/05 > 2017_konkurs_keysov_preview](http://csr-ukraine.org/uploads/2018/05/2017_konkurs_keysov_preview)
9. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>
10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>
11. Центр корпоративної соціальної відповідальності Вищої школи менеджмента СПбГУ. <https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>
12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) <https://www.eldis.org/organisation/A7567>
13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net
14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bcccc.net/>
15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org
16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org
17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org
18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sa-intl.org>
12. The Center for Corporate Citizenship at Boston College www.bc.edu/cccr
13. The Global Compact www.unglobalcompact.org
14. World Business Council for Sustainable Development www.wbcsd.ch

Тема № 13. Екологічний напрям соціальної відповідальності

Питання для самоперевірки:

- Як ви розумієте поняття «екологічна відповідальність»?
- Назвіть та поясніть основні функції екологічної відповідальності.
- Чому, на вашу думку, екологічний стан країн Європи значно кращий, ніж в Україні?
- Назвіть та охарактеризуйте елементи екологічної відповідальності бізнесу.
- Які основні складові екологічного менеджменту?
- Поясніть суть екологічного податку та механізм його сплати в Україні.
- Які дії свідчать про екологічну відповідальність людини? Що заважає громадянам України бути екологічно відповідальними?
- Як можна активізувати екологічну відповідальність держави, підприємств, громадян?

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ, реферат.

1. Сутність, функції та рівні екологічної відповідальності
2. Нормативно-правове регулювання екологічної відповідальності.
3. Екологічна відповідальність як суспільна ідея і практика цивілізованих країн.
4. Корпоративна екологічна відповідальність.
5. Екологічний менеджмент і аудит
6. Екологічна відповідальність громадян.
7. Напрями активізації індивідуальної та корпоративної екологічної відповідальності.

Завдання 1. Поміркуйте і запропонуйте заходи підвищення екологічної відповідальності студентів та університетів.

Завдання 2. Проілюструйте конкретними прикладами зв'язок між екологічною відповідальністю компанії та її прибутковістю.

Завдання 3. Запропонуйте проект локальної громадської ініціативи, спрямований на вирішення конкретної екологічної проблеми.

Рекомендована література:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Сасенсус М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Лазоренко О., Колишко Р., та ін. Посібник із КСВ. «Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності» / — К.: Видавництво «Енергія», 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [lpw.org.ua > files > content > CSRGuide_print12.05.08.pdf](http://lpw.org.ua/files/content/CSRGuide_print12.05.08.pdf)
3. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. - Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ied.kpi.ua > wp-content > uploads > 2015/10 > Socialna-vidpovidalnist](http://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/10/Socialna-vidpovidalnist)
4. Петрос О.М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної політики сучасних підприємств в Україні: [навч. посіб.]/ Ольга Михайлівна Петрос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. — 60 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ktpu.kpi.ua > Petrose-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf](http://ktpu.kpi.ua/Petrose-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf)
5. Бобко Л.О. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес практиці /Л.А. Бобко // Тези доповідей І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 27 жовтня 2016 р. : у 2 ч.–Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. Ч. 1.–2016.– С. 87-89. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/Zbirnyk_C1-2.pdf
6. Бобко Л. О. Проблеми корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Л. О. Бобко, А.В. Мазяр // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2019.– №5. (Index Copernicus) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7043>
7. Дослідження «Розвиток КСВ в Україні 2010-2018» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ua.info > wp-content > uploads > 2018/10 > CSR_2017_research-1](http://csr-ua.info/wp-content/uploads/2018/10/CSR_2017_research-1)
8. Практики КСВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ukraine.org > uploads > 2018/05 > 2017_konkurs_keysov_preview](http://csr-ukraine.org/uploads/2018/05/2017_konkurs_keysov_preview)
9. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>
10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>
11. Центр корпоративної соціальної відповідальності Вищої школи менеджмента СПбГУ. <https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>
12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) <https://www.eldis.org/organisation/A7567>
13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net
14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bcccc.net/>
15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org
16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org
17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org
18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sai-intl.org>
12. The Center for Corporate Citizenship at Boston College www.bc.edu/cccr
13. The Global Compact www.unglobalcompact.org
14. World Business Council for Sustainable Development www.wbcsd.ch

Тема № 14. Соціальне партнерство як інститут формування та розвитку соціальної

відповідальності

Питання для самоперевірки:

1. Поясніть взаємозв'язок соціального партнерства і соціально відповідальної діяльності.
2. Як впливають ті чи інші форми соціального партнерства на формування соціально відповідальної поведінки?
3. Які роль колективного договору в гармонізації відносин між працею і капіталом, його структура та змістові характеристики?
4. Охарактеризуйте інституціональні засади ведення колективних переговорів та укладення колективного договору.
5. Як посилити соціальну відповідальність на засадах розвитку виробничої демократії?
6. Що таке консолідована соціальна відповідальність? Які напрями її розвитку ви можете запропонувати?

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ, реферат.

1. Гармонізація інтересів сторін соціально-трудових відносин на принципах соціального партнерства.
2. Консолідована соціальна відповідальність як вияв сучасного рівня соціального партнерства.
3. Форми соціального партнерства та їх вплив на розвиток соціально відповідальної діяльності.
4. Колективний договір у системі формування соціальної відповідальності.
5. Інституціональні засади ведення колективних переговорів як передумови формування соціально відповідальних зобов'язань сторін.
6. Виробнича демократія як інститут розвитку соціально відповідальної поведінки.

Виконайте завдання:

Завдання 1. У додатку 4 як приклад наведено макет колективного договору, що його одне з галузевих об'єднань профспілок як методичну допомогу запропонувало промисловим підприємствам галузі для використання у ході проведення переговорів та укладання колективних договорів. Проведіть аналіз структури та змістових характеристик запропонованого макета колективного договору на предмет охоплення ним усіх складових регулювання соціально-трудових відносин та здатності формувати високий ступінь розвитку соціальної відповідальності сторін соціального діалогу.

Завдання 2. Сформулюйте обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення структури колективного договору

Завдання 3. Підготуйте власний варіант змістового наповнення 2-го і 3-го розділів колективного договору.

Завдання 4. Обґрунтуйте, як запропоновані вами пропозиції сприятимуть забезпеченню більш високого ступеня розвитку соціально відповідальної поведінки сторін колективного договору.

Рекомендована література:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Саєнсус М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Лазоренко О., Колишко Р., та ін. Посібник із КСВ. «Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності» / — К.: Видавництво «Енергія», 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [lpw.org.ua > files > content > CSRGuide_print12.05.08.pdf](http://lpw.org.ua/files/content/CSRGuide_print12.05.08.pdf)
3. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. - Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ied.kpi.ua > wp-content > uploads > 2015/10 > Socialna-vidpovidalnist](http://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/10/Socialna-vidpovidalnist)
4. Петрос О.М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної політики сучасних підприємств в Україні: [навч. посіб.]/ Ольга Михайлівна Петрос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. — 60 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ktpu.kpi.ua > Petroye-O.M.-](http://ktpu.kpi.ua/Petroye-O.M.-)

[Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf](#)

5. Бобко Л.О. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес практиці /Л.А. Бобко // Тези доповідей І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 27 жовтня 2016 р. : у 2 ч.–Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. Ч. 1.–2016.– С. 87-89. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/Zbirnyk_C1-2.pdf
6. Бобко Л. О. Проблеми корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Л. О. Бобко, А.В. Мазяр // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2019.– №5. (Index Copernicus) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7043>
7. Дослідження «Розвиток КСВ в Україні 2010-2018» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ua.info > wp-content > uploads > 2018/10 > CSR_2017_research-1](http://csr-ua.info/wp-content/uploads/2018/10/CSR_2017_research-1)
8. Практики КСВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ukraine.org > uploads > 2018/05 > 2017_konkurs_keysov_preview](http://csr-ukraine.org/uploads/2018/05/2017_konkurs_keysov_preview)
9. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>
10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>
11. Центр корпоративной социальной ответственности Высшей школы менеджмента СПбГУ. <https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>
12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) <https://www.eldis.org/organisation/A7567>
13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net
14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bccccc.net/>
15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org
16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org
17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org
18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sa-intl.org>
12. The Center for Corporate Citizenship at Boston College www.bc.edu/cccr
13. The Global Compact www.unglobalcompact.org
14. World Business Council for Sustainable Development www.wbcsd.ch

Тема № 15. Ефективність соціальної відповідальності

Питання для самоперевірки:

1. Розкрийте сутність і особливості ефективності у сфері соціальної відповідальності. Опишіть процес оцінювання ефективності соціальної відповідальності.
2. Наведіть індикатори оцінки рівня розвитку країни в аспекті КСВ.
3. Наведіть показники оцінки соціального розвитку України та поясніть, які з них можна застосувати й для оцінки рівня розвитку країни/регіону в плані КСВ.
4. Наведіть типи оцінок впливу внутрішніх соціальних програм (внутрішньої СВ) організації.
5. За якими показниками визначають бізнес-ефект зовнішніх соціальних програм організації?
6. Наведіть приклади критеріїв (показників) оцінки бізнес-ефекту в результаті реалізації організацією соціальних та добродійних програм (СІ) у таких сферах: фінанси, маркетинг і продаж, управління персоналом, управління ризиками.
7. Опишіть основний зміст і наведіть критерій соціального ефекту на відповідному ступені розвитку СВ організації — базовому, високому, найвищому.
8. Наведіть критерії, показники (індикатори) ефективності соціальної відповідальності організації у економічній, екологічній та соціальній сферах.
9. Які потенційні ризики у сфері КСВ стосовно до заінтересованих сторін (стейкхолдерів)?
10. Наведіть алгоритм виявлення та оцінки ризиків у сфері КСВ. Розкрийте підхід до виявлення та оцінки ризиків у сфері КСВ за допомогою методу 5-ступінчастої шкали оцінки.

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ, реферат.

1. Загальні засади ефективності та її оцінювання у сфері соціальної відповідальності.
2. Оцінка розвитку корпоративної соціальної відповідальності на національному та регіональному рівнях.
3. Ефективність соціальної відповідальності організації.
4. Оцінка ризиків у сфері корпоративної соціальної відповідальності.
5. Рейтинги розвитку соціальної відповідальності організацій.

Виконайте завдання:

Завдання 1. Опишіть досвід країн-членів Європейського Союзу щодо питання формування державної стратегії та політики у сфері КСВ та оцінки на цій основі національного (регіонального) рівня розвитку КСВ. Розробіть кроки для його доцільного використання в Україні.

Завдання 2. Визначте за наведеними викладачем даними критерії (показники) оцінки бізнес-ефекту в результаті реалізації організацією соціальних та добродійних програм (СІ) у відповідних сферах (фінанси, маркетинг і продаж, управління персоналом, управління ризиками).

Завдання 3. Критично проаналізуйте самостійно знайдений у періодичних виданнях або в Інтернеті соціальний звіт (звіт з КСВ) української чи іноземної компанії на предмет відображення в ньому низки критеріїв та показників (індикаторів) ефективності соціальної відповідальності організації в економічній, екологічній та соціальній сферах. На цій основі визначте його головні переваги та недоліки з погляду реалізації інтересів стейкхолдерів.

Завдання 4. Оцініть міру ризиків у сфері КСВ української чи іноземної компанії. Для оцінки самостійно знайдіть інформацію про компанію та її соціальний звіт (звіт з КСВ), при цьому зверніть увагу на публікації у ЗМІ інформації про вибрану для аналізу компанію з погляду поведінки її стейкхолдерів.

Рекомендована література:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Саснус М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Лазоренко О., Колишко Р., та ін. Посібник із КСВ. «Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності» / — К.: Видавництво «Енергія», 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [lpw.org.ua > files > content > CSRGuide_print12.05.08.pdf](http://lpw.org.ua/files/content/CSRGuide_print12.05.08.pdf)
3. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. - Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ied.kpi.ua > wp-content > uploads > 2015/10 > Socialna-vidpovidalnist](http://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/10/Socialna-vidpovidalnist)
4. Петрос О.М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної політики сучасних підприємств в Україні: [навч. посіб.]/ Ольга Михайлівна Петрос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. — 60 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ktpu.kpi.ua > Petroye-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf](http://ktpu.kpi.ua/Petroye-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf)
5. Бобко Л.О. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес практиці /Л.А. Бобко // Тези доповідей І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 27 жовтня 2016 р. : у 2 ч.–Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. Ч. 1.–2016.– С. 87-89. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/Zbirnyk_C1-2.pdf
6. Бобко Л. О. Проблеми корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Л. О. Бобко, А.В. Мазяр // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2019.– №5. (Index Copernicus) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7043>
7. Дослідження «Розвиток КСВ в Україні 2010-2018» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ua.info > wp-content > uploads > 2018/10 > CSR_2017_research-1](http://csr-ua.info/wp-content/uploads/2018/10/CSR_2017_research-1)
8. Практики КСВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ukraine.org > uploads >](http://csr-ukraine.org/uploads/)

[2018/05 › 2017 konkurs keysov preview](#)

9. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>

10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>

11. Центр корпоративної соціальної відповідальності Вищої школи менеджмента СПбГУ. <https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>

12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) <https://www.eldis.org/organisation/A7567>

13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net

14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bccccc.net/>

15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org

16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org

17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org

18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sa-intl.org>

12. The Center for Corporate Citizenship at Boston College www.bc.edu/cccr

13. The Global Compact www.unglobalcompact.org

14. World Business Council for Sustainable Development www.wbcsd.ch

Тема № 16. Формування ідеології та культури соціальної відповідальності

Питання для самоперевірки:

1. Охарактеризуйте специфічні умови формування й розвитку системи соціальної відповідальності в Україні.
2. Визначте основні напрями діяльності держави в питаннях заохочення соціальної відповідальності на всіх рівнях.
3. Сформулюйте основні завдання з удосконалення діяльності профспілкових організацій щодо посилення соціальної відповідальності.
4. Що можуть зробити громадські організації для посилення соціальної відповідальності в Україні?
5. Охарактеризуйте взаємозв'язок між поширенням цінностей соціальної відповідальності і європейським вектором розвитку України.

Самостійно опрацювати такі питання теми, скласти план, підготувати виступ, реферат.

1. Формування ідеології та культури соціальної відповідальності.
2. Організаторська роль держави в розвитку соціальної відповідальності.
3. Активізація діяльності підприємців-роботодавців щодо розвитку соціально відповідального бізнесу.
4. Удосконалення діяльності профспілкових і громадських організацій щодо посилення соціальної відповідальності
5. Цінності соціальної відповідальності та європейський вибір України.

Виконайте завдання:

Завдання 1. З'ясуйте основні соціальні проблеми в районі, де ви мешкаєте. Розробіть рекомендації органам влади щодо активізації комунітарної соціальної відповідальності на цій території.

Завдання 2. Оцініть ступінь соціальної відповідальності добре відомого вам підприємства (наприклад, того, де ви проходили практику, або того, де працюють ваші батьки)

Завдання 3. Визначте основні заходи щодо активізації соціальної відповідальності для бізнес-структури та профспілкової організації.

Рекомендована література:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [Текст] : підручник / Саприкіна М. А., Ляшенко О., Саєнсус М. А., Місько Г. А., Зінченко А. Г. ; за наук.

- ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [rinek.onu.edu.ua > article > view](http://rinek.onu.edu.ua/article/view)
2. Лазоренко О., Колишко Р., та ін. Посібник із КСВ. «Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності» / — К.: Видавництво «Енергія», 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [lpw.org.ua > files > content > CSRGuide_print12.05.08.pdf](http://lpw.org.ua/files/content/CSRGuide_print12.05.08.pdf)
3. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. - Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ied.kpi.ua > wp-content > uploads > 2015/10 > Socialna-vidpovidalnist](http://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/10/Socialna-vidpovidalnist)
4. Петрос О.М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної політики сучасних підприємств в Україні: [навч. посіб.]/ Ольга Михайлівна Петрос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. — 60 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ktpu.kpi.ua > Petrose-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf](http://ktpu.kpi.ua/Petrose-O.M.-Sotsialnij-dialog-yak-institut-DU.pdf)
5. Бобко Л.О. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес практиці /Л.А. Бобко // Тези доповідей І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 27 жовтня 2016 р. : у 2 ч.–Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. Ч. 1.–2016.– С. 87-89. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/Zbirnyk_C1-2.pdf
6. Бобко Л. О. Проблеми корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Л. О. Бобко, А.В. Мазяр // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2019.– №5. (Index Copernicus) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7043>
7. Дослідження «Розвиток КСВ в Україні 2010-2018» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ua.info > wp-content > uploads > 2018/10 > CSR_2017_research-1](http://csr-ua.info/wp-content/uploads/2018/10/CSR_2017_research-1)
8. Практики КСВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [csr-ukraine.org > uploads > 2018/05 > 2017_konkurs_keysov_preview](http://csr-ukraine.org/uploads/2018/05/2017_konkurs_keysov_preview)
9. Мережа Глобального Договору в Україні <https://globalcompact.org.ua/>
10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності <http://csr-ua.info/csr-ukraine/>
11. Центр корпоративної соціальної відповідальності Вищої школи менеджмента СПбГУ. <https://gsom.spbu.ru/gsom/centers/csr/>
12. International Centre for Corporate Social Responsibility (ICCSR) <https://www.eldis.org/organisation/A7567>
13. AccountAbility The Institute of Social and Ethical Accountability www.accountability21.net
14. Boston College Center for Corporate Citizenship — <http://www.bcccc.net/>
15. Business and Human Rights www.business-humanrights.org
16. Corporate Social Responsibility Forum www.pwblf.org
17. Global Reporting Initiative www.globalreporting.org
18. Social Accountability International (SAI) <http://www.sa-intl.org>
12. The Center for Corporate Citizenship at Boston College www.bc.edu/cccr
13. The Global Compact www.unglobalcompact.org
14. World Business Council for Sustainable Development www.wbcsd.ch

РОЗДІЛ 4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Результати самостійної роботи оцінюються викладачем згідно з чинною шкалою оцінювання.

Самостійна робота студента	
Критерії оцінювання	5 балів
<ul style="list-style-type: none"> ◆ розгорнутий, вичерпний виклад змісту питання; ◆ повний перелік необхідних для розкриття змісту питання категорій та законів; ◆ правильне розкриття змісту категорій та законів, механізму їх взаємозв'язку та взаємодії; ◆ здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки й узагальнення; ◆ уміння користуватися методами наукового аналізу економічних та соціальних явищ, процесів і характеризувати їх риси та форми виявлення; ◆ демонстрація здатності висловлення та аргументування власного ставлення до альтернативних поглядів на дане питання; ◆ використання актуальних фактичних та статистичних даних, матеріалів останніх подій в економічній та суспільній сферах в країні та за її межами. 	5
<ul style="list-style-type: none"> ◆ при розкритті змісту питання в цілому правильно, за зазначеними вимогами все ж таки студентом допущені помилки під час використання цифрового матеріалу, посилання на конкретні історичні періоди та факти, неточності у формулюванні термінів і категорій, проте з допомогою викладача він швидко орієнтується й знаходить правильні відповіді. 	4
<ul style="list-style-type: none"> ◆ відповідь малообґрунтована, неповна; ◆ студент не знайомий із законодавчими матеріалами, матеріалами періодики з питань розвитку національної економіки; ◆ студент лише з допомогою викладача може зрозуміти та виправити свої помилки. 	3
<ul style="list-style-type: none"> ◆ у відповіді відсутні належні докази й аргументи, зроблені висновки не відповідають загальноприйнятим, хибні; ◆ характер відповіді дає підставу стверджувати, що студент неправильно зрозумів суть питання чи не знає правильної відповіді; ◆ допущені грубі помилки й студент не може їх виправити; ◆ студент приймав участь в доповненнях, робив рецензії на виступи інших студентів, зробив повідомлення по суті заняття тощо. 	2
<ul style="list-style-type: none"> ◆ студент відсутній на занятті; ◆ студент не брав участі в обговоренні питань, не виконував завдання самостійної роботи 	0

При перевірці та оцінюванні знань, якими оволодів студент у результаті виконання самостійної роботи доречно керуватися таким критеріями: високий понятійний рівень; глибина, широта, повнота питання, що висвітлюється; осмисленість і усвідомленість затверджених положень теми, яка розкривається студентом; логічність та послідовність під час відповіді; доведення та аналіз теорій, концепцій, вчень, які вивчалися; самостійність мислення; впевненість в правоті своїх суджень; вміння виділяти головне; вміння встановлювати між предметні та внутрішньопредметні зв'язки; вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми; стилістично грамотна мова.